

ISSN 2181-6883

PEDAGOGIK MAHORAT

Ilmiy-nazariy va metodik jurnal

3-son (2021-yil, iyun)

Jurnal 2001-yildan chiqa boshlagan

Buxoro – 2021

MUNDARIJA

PEDAGOGIKA VA PSIXOLOGIYA	7
Azizxon PAXMONOV. К вопросу о проектной культуре будущих учителей	7
Hikmat BOBOMIRZAYEV, Sevara SUVONOVA. Yangi O'zbekistonni qurishda zamonaviy o'qituvchilarning o'mi	11
Maral KADIROVA. Talabalarda iqtisodiy ko'nikmalarni takomillashtirish asoslari	15
Азиза МИРЗАРАХИМОВА. Ўқувчиларда илмий дунёкарашни шакллантириш педагогик муаммо сифатида	20
Nargiz MAHMUDOVA. Boshlang'ich sinf o'quvchilarining bilimni baholashda jahon tajribasi	25
Акрам СОХИБОВ. Пути совершенствования механизмов применения интерактивных методов в педагогическом образовании.....	27
Сабохат МУРОДОВА, Умида ЯКУБОВА, Расул ИМОМҚУЛОВ. Бошланғич синф ўқувчиларининг билиш фаолиятини ривожлантиришга йўналтирилган ўқув вазиятларидан фойдаланиш.....	31
Safibullo ABDULLAYEV. Malaka oshirish va qayta tayyorlash muassasalarida o'qituvchilarni ergonomik faoliyatga tayyorlash.....	35
O'tkir HAZRATOV, Sevara SOLIBOYEVA. Amaliy mashg'ulotlarni o'tishda interfaol usullarning qo'llanishi samaradorligini baholash	41
Makhfuza RAKHMONOVA. Spiritual and moral heritage of the hadith scientists of the east	45
Шамсиддин НАРЗИЕВ, Гулноза ШАРОПОВА. Влияние интерактивной игры на развитии знаний студентов	49
Nigora RUZIKULOVA. O'quvchilarning o'quv materiallari bilan ishlash jarayonida "case-study" metodidan foydalanishning pedagogik va metodik imkoniyatlari.....	54
Gulnora JUMAYEVA. O'qituvchining pedagogik mahoratini shakllantirishda innovatsion faoliyat	58
O'g'iloy SHUKUROVA. Talaba-yoshlarni innovatsion faoliyatga yo'naltirishning uzluksizligini ta'minlash texnologiyasi.....	63
Мехринисо КОЙИЛОВА. Педагогическая основа здоровьесозидающей функции образования.....	67
Bog'dagul QARSHIYEVA. Turli mamlakatlarda bilingual ta'lim berish va ular o'rtasidagi farqlar (O'zbekiston, Rossiya, Germaniya misolida)	72
Bahodirjon SHERMUXAMMEDOV. Yoshlarga g'oyaviy tarbiya berishning mohiyati va vazifalari.....	78
Dilmurod UMURZOQOV, Nafisa JO'RAYEVA. Sharq mutafakkirlari asarlarida rahbarlik va boshqaruv muammolarining talqini.....	81
Gullola KURBANOVA. Oliy ta'lim muassasalari iqtidorli talabalarining tadqiqotchilik salohiyati ahamiyati	83
Ismatulla TO'XTAROV. O'zbek falsafasi: tariximiz kabi qadim, ma'naviyatimiz kabi teran	88
Ulfat MAHKAMOV, Dilafuz ISMOILOVA, Munisa MALIKOVA. Bo'lajak o'qituvchilarni tarbiyaviy ishlarga tayyorlash	92
Marzura YULDASHEVA. Ajdodlar merosida oilaviy munosabatlar talqini	95
Mavjuda GULAMOVA, Ilhomjon SHUKUROV, Chori XAYRULLAYEV, Brel Anatoliy KUZMICH. O'zbekistonda aholi salomatligini muhofaza qilish borasida amalga oshirilgan ishlar, imkoniyatlar va sharoitlar.....	98
Ikromjon TOSHOV. Yaponiyada mahalliy davlat hokimiyat organlarining hujjatlari ustidan sud nazoratini amalga oshirishning o'ziga xos xususiyatlari	101
Madina KARIMOVA. Talabalar o'quv faoliyatida o'zini o'zi boshqarishning shaxs xususiyatlariga bog'liqligi	106
Olimjon XOLOV. O'quvchi-yoshlarda aksiologik ongni shakllantirishning tarixiy asoslari	109
Najmiddin BAKAYEV, Shahobiddin SHODIYEV, Nargiza BAXRIEVA. Maktabgacha yoshdagi bolalarni hissiy rivojlantirishning dolzarbligi	117
Dilnoza QODIROVA. Kichik maktab yoshi o'quvchilarida axloqiy-madaniy sifatlarni shakllantirishning o'ziga xos psixologik jihatlarini	121
Shoxrux SALIXOV, Timur SALIXOV. Ta'lim jarayonida o'quvchilar bilish faolligini oshirishning psixologik xususiyatlari.....	124
Shahlola ULUG'OVA, Rayima NEMATOVA. Tadbirkor ayollarning bozor munosabatlariga ijtimoiy-psixologik moslashuvchanligining o'ziga xosligi	128
MAKTABGACHA VA BOSHLANG'ICH TA'LIM	131
Gulnora BO'RONOVA. Umumiy o'rta ta'lim maktabning boshlang'ich sinflarida "Robototexnika" to'garaklarini virtual didaktik vositalar yordamida tashkil etishning universal metodlari	131
FILOLOGIYA VA TILLARNI O'RGANISH.....	138
Ozoda TURSUNOVA. Umumiy o'rta ta'lim maktablarining ona tili darslarida o'quv lug'atlaridan foydalanish	138
Dilnoza NAZAROVA. Ассимилированные слова узбекского языка и их выражение в словарях	143
Nargiza G'ULOMOVA. Alisher Navoiy ijodini o'rganishda mualliflik korpusini tuzishning afzalliklari.....	149

Shoxrux SALIXOV
Buxoro davlat universiteti
psixologiya kafedrası o'qituvchisi

Timur SALIXOV
Buxoro davlat universiteti
jismaniy madaniyat uslubiyoti va
nazariyasi kafedrası o'qituvchisi

TA'LIM JARAYONIDA O'QUVCHILAR BILISH FAOLLIGINI OSHIRISHNING PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI

Mazkur maqolada ta'lim jarayonida bilish faoliyatini tashkil etish, ushbu jarayonda amalga oshiriladigan ishlar hamda bu ishning psixologik xususiyatlari bayon etilgan. Xususan, ta'lim jarayonidagi psixologik vaziyatlar sifat va samaradorlikka nechog'lik ta'sir ko'rsatishi, jarayonning sifatli tashkil etilishidagi o'rnini ko'rsatib o'tilgan.

Kalit so'zlar: psixologik, shaxs, uzviylik, izchillik, ta'lim, jarayon, bilish, subyekt, motiv, muloqot, axloqiy motiv, bilish motivi, hissiy bilish.

В статье описывается организация учебной деятельности в учебном процессе, проделанная в этом процессе работа, а также психологические особенности этой работы. В частности, степень, в которой психологические условия в образовательном процессе влияют на эффективность качества, роль качества в организации процесса.

Ключевые слова: психологический, личность, принадлежность, последовательность, обучение, процесс, познание, предмет, мотив, общение, моральный мотив, познавательный мотив, эмоциональное познание.

This article describes the organization of learning activities in the educational process, the work done in this process, as well as the psychological features of this work. In particular, the extent to which psychological conditions in the educational process affect the effectiveness of quality, the role of quality in the organization of the process.

Keywords: psychological, personality, membership, consistency, learning, process, cognition, subject, motive, communication, moral motive, cognitive motive, emotional cognition.

Kirish. O'zbekiston hozirgi davrda ta'limda, shu jumladan, psixologiya fanida ham chuqur islohotlarni boshdan amalga oshirmoqda. Bunday sharoitda mustaqil fikrlovchi, islohotlarda faol ishtirok etuvchi, kasbiy tayyorgarligi talab darajasida bo'lgan shaxsni shakllantirish, ushbu jarayon samaradorligini ta'minlash ham yoshlarning tarbiyasi va umumiy kasbiy tayyorgarligiga, ularning ta'lim jarayonida mutaxassislik fanlarini chuqur o'rganish holatiga bog'liqdir. Bu holatda, birinchi navbatda, yoshlarning kasbiy tayyorgarligini yuksaltirishda ma'naviy, axloqiy, psixologik ta'sir vositalarining ahamiyati kattadir. Shaxs kasbiy kamolotini ta'minlovchi ma'naviy-ma'rifiy, psixologik yo'nalishdagi tadbirlarni amalga oshirish, ularni modernizatsiyalashayotgan jamiyatda yuqori malakali shaxs sifatida tayyorlash, insoniylik, bag'rikenglik kabi xislatlarni, yangi demokratik qadriyatlarning mazmunini yoshlarga tushintirish zaruriyati bilan hamizohlanadi.

Asosiy qism. Ta'lim sohalarning modernizatsiyalashuvi uzluksiz ta'lim taraqqiyoti va shaxsning kasbiy faoliyati yetukligi, axloqiy barkamolligi, kasbiy psixologik xususiyatlarining shakllanishi masalalari bilan chambarchas bog'liqdir. Ushbu jarayonda shaxs kasbiy kamolotining mavjud imkoniyatlardan, ma'naviy ma'rifiy, axloqiy, psixologik yo'nalishdagi tadbirlardan samarali foydalanish, kasbiy kamolot sari intilishining psixologik jihatlarni yanada takomillashtirish masalasi nazariy, amaliy ahamiyat kasb etadi.

O'quvchilarning ta'lim jarayonida rivojlanishi to'g'risida to'xtalar ekan, amerikalik psixolog Dj. Bruner shunday yozadi: "Biz fanlarni duryoga kichik jonli kutubxonalarini keltirish uchun emas, balki o'quvchining o'zini matematik fikrlash, muammolarni tarixchi misoli o'rganish, bilim olishda ishtirok etishga o'rgatish uchun o'qitamiz. Bilish – bu jarayon, mahsul emas".

Bilamizki, bilish faoliyatining subyektini o'quvchi hisoblanadi. Shuning uchun ijtimoiy-pedagogik asoslarga ega bo'lgan ta'lim markazida uning shaxsi, ongi, ham o'rganilayotgan olamga, ham bilish faoliyatidagi hamkorlariga, o'quvchilar va uning ta'lim olishini tashkil etuvchi va yo'naltiruvchi o'qituvchilarga munosabati yotadi. Bu masala barcha davrlarda birdek ahamiyat kasb etib kelgan. Ayniqsa, uyg'onish davri Sharq mutafakkirlari ta'lim jarayoni, o'qitish, ta'lim berishda o'qituvchi hamda o'quvchilar o'rtasidagi munosabat masalasiga alohida e'tibor qaratishgan. Jumladan, Ibn Sino ta'lim jarayoni haqida gapirar ekan, ta'limda quyidagi jihatlarga alohida e'tibor berish zarurligini ta'kidlaydi:

- bolaga bilim berishda birdaniga kitobga band qilib qo'ymaslik;
- ta'limda yengildan og'irga borish orqali bilim berish;
- olib boriladigan mashqlar bolalar yoshiga mos bo'lishi;
- o'qitishda jama bo'lib maktabda o'qitishga e'tibor berish;

- bilim berishda bolalarning mayli, qiziqishi va qobiliyatini hisobga olish;
- o'qitishni jismoniy mashqlar bilan qo'shib olib borish;
- o'quvchini zeriktirmaslik;
- bilim berishda bir xil narsani yoki bir xil fanni o'rgatavermaslik;
- uzviylik, izchillik;
- yangi mavzularni qiziqarli, asosan, ko'rgazmali bayon etish kerakligini uqtiradi.

Ushbu fikrlardan shuni xulosa qilish mumkinki, ta'lim jarayoni o'qituvchining o'rgatuvchilik faoliyatini va o'quvchilarning maxsus tashkil etilgan bilish faoliyatini o'z ichiga oladi. Ta'limda o'qituvchining boshqaruvchilik roli o'z kasbining ijtimoiy asoslaridan kelib chiqib, ajdodlarning boy tajribasini, insoniyatni asrlar davomidagi bilish, mehnat, muloqot, umumiy aloqalar, estetik hamda axloqiy qarashlar jarayonidagi yutuqlarga erishish shart hisoblanadi. Ushbu fikrlar o'qituvchining ta'limiy, tarbiyaviy, rivojlantiruvchi maqsadlarni amalga oshirishda o'z aksini topmog'i lozim. O'qituvchining faoliyati o'quvchi shaxsining maqsadga muvofiq shakllanishda katta imkoniyatlar yaratadi. Aniqrog'i, butun o'quv jarayonini rejalashtiradi, ushbu jarayonda o'quvchilar bilan birgalikdagi faoliyatni tashkil etadi, o'quvchilarga qiyinchiliklarni yengib o'tishga yordam beradi hamda ularning bilimlarini va butun ta'lim jarayonini tahlil qiladi.

O'z navbatida o'quvchilarning faoliyati o'quv jarayonida o'rganishga, bilim, malaka hamda ko'nikmalarni egallashga, o'zini jamiyatda foydali faoliyatga tayyorlashga yo'naltiriladi. Ta'lim jarayonida o'quvchilarning faoliyati ko'p qirrali yo'nalgan harakatni ifodalaydi va bu harakat bilishga doir vazifalarni hal qilishda katta yordam beradi.

Muhokamalar va natijalar. Ta'limda o'quvchilarning faoliyati haqida so'z yuritilganda, o'quvchining bilish faolligi tushunchasi alohida ahamiyat kasb etadi.

O'quvchining bilish faolligi uning bilish jarayonidagi intellektual mulohazasida, umumiy va alohida topshiriqlarni bajarishda namoyon bo'ladi. Bu xususiyatlar o'quvchining faqatgina yuqori darajadagi bilim olishini kafolatlabgina qolmay, balki uning hayotiy faoliyati, ya'ni o'quvchi shaxsining shakllanishi, uning amaliyotga, hayotga bo'lgan faol munosabati uchun xarakterlidir. Shu sababli bilish faolligini oshirish insonning faol hayotiy qarashlarini shakllantirish deb bema'lol aytish mumkin.

O'quvchi bilmaslikdan bilishga, to'la va mukammal bo'lmagan bilimdan to'la va mukammal bilimga o'tishi lozim.

O'qitish jarayoni to'rtta asosiy bo'g'inlardan tashkil topgan:

- o'zlashtirilishi lozim bo'lgan ma'lumotni idrok qilish;
- uni fahmlab olish, tushunchalarning hosil bo'lishi;
- bilimlarni mustahkamlash va takomillashtirish, ko'nikma va malakalarning hosil bo'lishi;
- hosil qilingan ko'nikma va malakalarni amalda qo'llash. Bu bo'g'inlar o'quvchilarning ma'lum bir yo'nalishdagi bilish faoliyati bilan bog'langan bo'lib, u o'qituvchining boshqaruvchilik qobiliyatini taqozo etadi.

O'rganilayotgan ma'lumotni idrok etish. Bu bo'g'inning vazifasi – o'rganilayotgan obyekt haqida tasavvur hosil qilish. Tasavvurning hosil bo'lishi esa bilish vazifasining to'g'ri qo'yilishini talab qiladi. Ya'ni, o'quvchi: nimani bilishi, nima uchun bilishi, qay tariqa bilib olishi lozim. Bilish vazifalarini qo'yish bilan bir vaqtda o'quvchida bilishga bo'lgan qiziqish va ehtiyoj hosil qilinadi. Bilishga qiziqish o'qituvchining eng muhim va eng qimmatli motivi sifatida bolaning maktabga, dars jarayonlariga, o'z bilish faoliyatiga nisbatan ijobiy munosabatiga yordamlashadi.

Axloqiy motivlar – juda muhim guruh. Ularda shaxs shakllanishining jiddiy jihatlari – uning, avvalo, odamlarga, faoliyatga, o'zining jamiyatdagi va jamoadagi o'miga nisbatan axloqiy munosabatlari ifodasini topadi.

Muloqot motivlari – yana bir guruh. O'quvchilarni o'qishga real undaydi, umuman maktabga ijobiy munosabat zamirida yotadi.

O'quv motivlari – sof shaxsiy tuzilma, biroq ular predmetlar dunyosidan boshlanadi (A.N.Leontev), shunchaki hosil bo'lmaydi.

Bilish motivlari – tobora xarakterli guruh, zero u bilish – o'quv predmetiga bevosita munosabatni ifodalaydi. Bunda tobora ahamiyatli bilishga qiziqish va ehtiyojlar sanaladi. O'quvchiga “yangi narsani bilish”, “o'zini bilimda ilgarilashini ko'rish”, “ilmga sho'ng'ish” o'zi qiziqqan fanning nazariy asoslarini tushunish juda qiziq. Bilishga qiziqish o'quvchining faolligi, ta'limda mustaqilligi asosida yotadi, maktabga muhabbatni shakllantiradi. Bilishga qiziqish rivojlanishning yanada yuqori bosqichida shaxsning barqaror qirrasini, sifati bo'lib, ko'pincha bilish faoliyatiga izchil intilish bilan xarakterlanadi. Bunda, ayniqsa, o'quv materiali mazmunidan kelib chiqadigan rag'batlash va barqarorlik alohida ahamiyat kasb etadi.

O'quv materiali yangiligining qiziqishga ta'siri hammaga ma'lum. O'quvchi uchun hali o'zi ko'rib yoki eshitib bilmagan har qanday narsa va hodisa yangi hisoblanadi. O'zi bilmagan yangi faktlar, hodisalar bilan tanishib, yangi ma'lumot olib, o'quvchi tabiiyki hayratlanish, quvonish hissini tuyadi.

Odatda, ta'lim jarayonida o'qishga qiziqishga katta ahamiyat beriladi. O'quv materiali mazmunining obyektiv imkoniyatlari roli qanchalik katta bo'lmasin, baribir o'quvchining bevosita faolligi uning bilishga qiziqishini kuchliroq rag'batlaydi.

Biroq bir tomondan, fan, texnika, madaniyatning tezkor taraqqiyoti, ikkinchi tomondan, axborotlarning tabora globallashib borishi, boshqa tomondan, bugungi o'sib kelayotgan avlodning har jihatdan erta rivojlanishi – akseleratsiya o'quv jarayoniga shunday yondashishni talab etmoqdaki, bunda asosiy e'tibor o'quvchilarning yangi materialni mustaqil o'zlashtirish istagi kabi imkoniyatlarni rivojlantirishga qaratiladi.

Rag'batlashning bu turiga o'quvchilar mustaqil ishlarining xilma-xil shaklini, ularning bilish faoliyatining yangi usullarini egallash, ta'limda muammolilik, fan metodlariga jalb etishni o'z ichiga tadqiqotchilik elementlari, turli ijodiy va amaliy ishlarni kiritamiz. Mustaqil ishlarning xilma-xilligi va shakllari almashib turishi o'quvchilar faolligini rag'batlashi isbotlab berilgan. Biroq o'quv materiali mazmuni malaka va ko'nikmalarni mustahkamlash maqsadida mustaqil ishning qandaydir bitta shakli uzoq muddat qo'llanishini talab qilgani bois bu stimuldan hamma vaqt ham foydalanib bo'lmaydi. Ko'pincha, masala yechish (fizika, kimyo, matematika) jarayonida o'quvchilar yechish algoritmini o'zlashtiradilar. Yechish usullarini o'rganish, shubhasiz, zarur. Biroq bu holda harakatlar takrorlanuvchanligi bilishga qiziqishni mustahkamlash yo'lida g'ov bo'lishi mumkin. Bunday bo'lmasligi uchun esa harakat vaziyati, o'qituvchi bilish vazifasi va uni hal etish jarayoniga munosabati, yaratgan holat bilan bog'liq stimullar muhim.

O'quvchilarning bilish faolligini oshirishda darsda o'quvchilar va o'qituvchilar munosabatlaridan kelib chiqadigan rag'batlash ham alohida ahamiyatga ega. Gnoseologik va ijtimoiy nuqtayi nazardan kelib chiqib aytadigan bo'lsak, ta'lim o'quvchilarning bilishga qiziqishiga bevosita ta'sir etadigan munosabatlar bilan bog'liq.

O'qituvchining pedagogik ishonira bilish qobiliyati bilishga qiziqish rivojiga kuchli turtki beradi. O'quvchiga, uning bilish imkoniyatlariga ishonish psixologiyada ham, maktab amaliyotida ham isbotlanganiday, nafaqat o'quvchining bilishga qiziqishi, balki uning ma'naviy rivojlanishi uchun ham rag'batdir.

O'qituvchi ishlarining o'quvchilar tomonidan qo'llab-quvvatlanishi, ularning o'qituvchi tomon harakati ham bilishga qiziqishga ta'sirini o'tkazadi, ta'lim va o'qish samaradorligiga ko'maklashadi. O'qituvchi ishonchi doimo o'quvchilarning o'sha tomon intilishini keltirib chiqaradi.

Har qanday fan sohasi o'ziga xos obyektga va predmetiga va ularga mos keladigan tadqiqot yoki amaliy o'rganish metodlariga, o'z tamoyillariga egadir. Psixologik-pedagogik diagnostikada qo'llaniladigan metodlar va tamoyillar hozirgi zamon psixologiya fani va pedagogika fanida ortirilgan ilmiy, amaliy tajribalar, shakllangan tamoyillar asosida shakllanmoqda. Shu bilan birga, o'z xususiyatlariga ega hamdir. Buning sababi psixologik-pedagogik diagnostik qo'llaniladigan metodlar va tamoyillar fanda biror yangilik ochishdan ko'ra ko'proq mavjud bilimlar, metodlar, tamoyillarning amalda samarali qo'llanilishiga xizmat qiladi. Yuqoridagilardan kelib chiqqan holda, psixologik-pedagogik diagnostikaning quyidagi tamoyillarini ko'rsatib o'tish mumkin:

- diagnostika nazariyasi va metodikalarining ilmiy asoslanganligi. Diagnostika obyektini yaxlit ravishda genetik va tizimli tahlil qilish, ularni modellashtirish, qo'llaniladigan, olingan natijalar va ularning interpretatsiyasining ishonchliligi, aniqligini, validligini puxta ishlab chiqilgan metodologik asoslarda ta'minlash. Ilmiy asoslanganlik tamoyili qo'llanilayotgan metodikalarning etnik, ijtimoiy muhitga, shu jumladan, diagnostika o'tkazilayotgan o'quv yurt va o'quv guruhga mosligini talab qiladi. Bu tamoyilga amal qilish pedagogik –diagnostikalarni turli xil yengil, “ko'ziga yaxshi ko'ringan” yoki “qo'lga tushib qolgan” metodikalarni bilib-bilmay qo'llashda saqlaydi.

- diagnostikaning izchilligi va aniq yo'nalganligi. Psixologik – pedagogik diagnostika boshqa psixodiagnostika, pedagogik diagnostikadan farqli ravishda aniq yo'nalishga, aniq obyektga va maqsadga qaratilgan. Shu sababli diagnostika faoliyati (jarayonining) natijalari umumiy xulosalar, abstrakt mulohazalardan emas, balki aniq shaxsga (masalan, o'quvchi), aniq guruhga tegishli bo'lish, diagnostika natijasida aniq xulosa chiqarib, kamchiliklarni bartaraf qilish, yordam berishning aniq yo'llarini ko'rsatib berishi lozim.

- diagnostika shakl va metodlarining optimalliligi. Qo'llanilayotgan metodikalar, o'quvchiga yondashish usullarining amaliyotchi psixolog, pedagog yoki pedagog-diaagnostga kam kuch va vaqt sarflab, u haqida muhim, sifatli, katta amaliy ahamiyatga ega ma'lumotlar yig'ishga imkon beradi.

- o'rganish obyekti haqida faktlarni yig'ish, bayon qilish va to'g'ri yo'lga solishning birligi. O'rganilayotgan obyekti haqida ma'lumotlar yig'ish, ularni pedagoglarga ko'rsatish va diagnostika jarayonida o'rganilayotgan o'quvchiga yoki o'quv-tarbiya jarayonini takomillashtirishda, kamchiliklarni bartaraf qilishda o'quv yurti rahbarlariga, pedagoglarga ma'lum psixologik yordamlar berish, to'g'ri yo'lga solish, qo'llab-quvvatlash funksiyalarning birgalikda olib borilishi.

- diagnostikaning ketma-ketlili va uzluksizligi - diagnostikaning bosqichma-bosqich amalga oshira borib, o'quv jarayoniga, o'quvchining o'zlashtirishiga halaqit berayotgan sabablarini ochish, olingan natijalardan keyingi bosqichlarda, o'quv-tarbiya jarayonida uzluksiz foydalanishda yuzaga chiqadi.

- diagnostika metodlari va jarayonlarining qulayligi va ommabopligi. Diagnostika metodlarining oddiyli, pedagoglar, amaliy psixologlar, o'quv yurti rahbarlari, tekshiriluvchi uchun qulayligi, ularda diagnostikaga nisbatan qiziqish, intilish uyg'otishga xizmat qilishini ta'minlovchi tamoyil.

- diagnostikaning har tomonlamaligi (komplekslili). Bu tamoyil o'quvchi shaxsini, uning individual-psixologik xususiyatlarini, ruhiy jarayonlarning rivojlanganlik darajasini, o'quv faoliyatining boshqa xususiyatlarini o'rganish uchun tanlangan metodlar va metodikalar uni bir butun holda, har tomonlarni o'rganish, ta'riflash, yondashish imkonini berishda yuzaga chiqadi. Diagnostik metodikalar bir-biri bilan bog'liq bo'lishi, bir-birini to'ldirish-bu tamoyilning asosiy talabalardan biridir.

Xulosa. Diagnostika o'quvchi rivojlanishining kelajagini, oqibatlarini oldindan ko'ra olish (prognoz qilish) imkoniyatini bera olishi. Har qanday psixologik-pedagogik diagnostika o'quvchining kechagi yoki bugungi kundagi rivojlanish darajasini, o'quv jarayonining tashkil qilinganlik darajasini ko'rsatib berish bilan cheklanib qolmasligi lozim. Diagnostik jarayonda o'rganilayotgan obyektning "kelajagi", ertangi kuni ham, taraqqiyot tendensiyalari ham ma'lum omillar ta'sirining oqibatlarini ochib berilishi kerak. Shu holdagina, prognoz mohiyatidan xatolar, o'quvchi taraqqiyotidagi ko'zga tashlangan kamchiliklarni bartaraf qilish, to'g'ri yo'lga solish imkoniga ega bo'lamiz. Shu sababli psixologik-pedagogik diagnostika metodlarining prognostik bo'lishi eng muhim talablardan biridir.

Yuqorida keltirilgan fikrlardan xulosa qilib shuni aytish mumkinki, o'quv jarayoni yaxlit va, hatto, har bir dars o'quvchilarning bilishga, turli sinf va fanlarda namoyon bo'lish xarakteriga ko'ra rag'batlar turli xil bo'ladi. Rag'batlarning bir xil tuzilishga egaligi, o'zaro bog'liqligi bilishga qiziqishni mustahkamlash va rivojlantirishga xizmat etadi, shaxsning bilish kuchlari, uning fikrlash, irodaviy, hissiy-bilish jarayonlari faollashini ta'minlaydi.

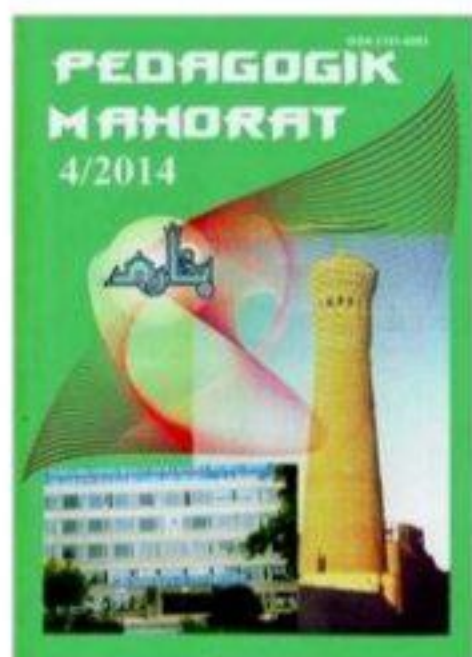
Har bir darsda bilishga qiziqish o'zining avj nuqtasi, o'zining ko'rsatkichiga ega, o'qituvchi buni ko'rishi, diqqat bilan tahlil qilishi muhim, zero bu umumiy ma'noda darsning samaradorligi ko'rsatkichidir.

O'quvchilarning bilishga qiziqishlarini tobora istiqbolli yo'nalishi qiziqishning dars boshidan to'xirigacha izchil o'sib borishidir, bunda o'quvchilar ishga berilib qo'ng'iroqni eshitmaydi va darsdan o'quv jarayonida qilib ulgurmagani davom ettirish istagi bilan ketadilar.

Dars jarayonida bilishga qiziqishning asta-sekin susayib borishi uni rag'batlantirmaydi, balki so'ndiradi va har safar qiziqtirishni boshidan boshlash lozim bo'ladi.

Adabiyotlar

1. G'oziyev E.O'. Oliy maktab psixologiyasi. -T.: "O'qituvchi", 1997.
2. Nishonova Z.T. Oliy maktab psixologiyasi. -T., 2003.- 231 b.
3. Abdurasulov R. Psixologning kundalik kitobi. -Jizzax, 2005. -154 b.
4. Adizova T. Psixologik korreksion ishlar. -T., 2000. -126 b.
5. G'affarov A.Z., Yugay A.X. Pedagogika amaliyoti. -T. 2002. -214 b.
6. Davletshin M.G., To'ychiyeva S.M. Umumiy psixologiya. -T., 2002. -231 b.
7. Davletshin M.G. Zamonaviy maktab o'qituvchisi psixologiyasi. -T., 1998.-321 b.
8. Ochilov M. Yangi pedagogik texnologiyalar. -Qarshi: "Nasaf", 2000. -80 b.
9. Ochilov M. Ochilova N.M. O'qituvchi odobi. -Toshkent: "O'qituvchi", 1997. -136 b.
10. Quronov M. Yoshlarni milliy mafkuraviy tarbiyalash - texnologik masala. Ta'limda yangi pedagogik texnologiyalar: muammolar va echimlar. T.: 1999, 32-37 b.
11. Jobir o'g'li, Yarashov Mardon; ,THE IMPORTANCE OF USING DIGITAL TECHNOLOGY IN PRIMARY SCHOOL MATHEMATICS EDUCATION,ACADEMICIA,1,11,5,2021,ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal
12. Косимов Ф. М., Ярашов М. Ж. ТВОРЧЕСКИЕ САМОСТОЯТЕЛЬНЫЕ РАБОТЫ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ В НАЧАЛЬНЫХ КЛАССАХ //ИННОВАЦИОННЫЙ ПОТЕНЦИАЛ РАЗВИТИЯ НАУКИ В СОВРЕМЕННОМ МИРЕ: ДОСТИЖЕНИЯ И ИННОВАЦИИ. – 2020. – С. 178-181.
13. YARASHOV M. BOSHLANG 'ICH SINIF MATEMATIKA TA'LIMINI IJODIY TASHKIL ETISHDA TA'LIM TAMOYILLARINING O'RNI //ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ. – 2020. – Т. 1. – №. 1.
14. G'oziyev E. Yosh davrlari psixologiyasi. Ped institutlari va universitetlarining talabalari uchun o'quv qo'llanma. -T.: "O'qituvchi", 1994. -124 b.
15. G'afforova T. va boshqalar. Ta'limning ilg'or texnologiyalari. -Qarshi: "Nasaf", 2003.

Buxoro davlat universiteti muassisligidagi
 "PEDAGOGIK MAHORAT"
 ilmiy-nazariy va metodik jumali
 barcha ta'lim muassasalarini
 hamkorlikka chorlaydi.

Pedagoglarning sevirli nashriga aylanib ulgurgan "Pedagogik mahorat" jurnali maktab, kollej, institut va universitet pedagogik jamoasiga muhim qo'llanma sifatida xizmat qilishi shubhasiz.

Mualliflar uchun eslatib o'tamiz, maqola qo'lyozmalari universitet tahririy-nashriyot bo'limida qabul qilinadi.

Marzilimiz: Buxoro shahri, M.Iqbol ko'chasi 11-uy
 Buxoro davlat universiteti, 1-hino 2-qavat, 208-xona

Tahririyat rekvizitlari:

Moliya vazirligi g'aznachiligi

23402000000100001010

MB BB XKKM Toshkent sh. MFO 00014 INN 201504275

BuxDU 400110860064017950100079002

Pedagogik mahorat: rivojlanamiz va rivojlantiramiz!

<p>PEDAGOGIK MAHORAT</p> <p>Ilmiy-nazariy va metodik jurnal</p> <p>2021-yil 3-son (79)</p> <p>2001-yil iyul oyidan chiqa boshlagan.</p> <p>OBUNA INDEKSI: 3070</p>	<p>Buxoro davlat universiteti nashri</p> <p>Jurnal oliy o'quv yurtlarining professor-o'qituvchilari, ilmiy tadqiqotchilar, ilmiy xodimlar, magistrantlar, talabalar, akademik litsey va kasb-hunar kollejlari hamda maktab o'qituvchilari, shuningdek, keng ommaga mo'ljallangan.</p> <p>Jumalda nazariy, ilmiy-metodik, muammoli maqolalar, fan va texnikaga oid yangiliklar, turli xabarlar chop etiladi.</p> <p>Nashr uchun mas'ul: Alijon HAMROYEV. Musahhih: Muhiddin BAFAYEV. Muharrir: O'g'iljon Olloqova</p>	<p>Jurnal tahririyat kompyuterida sahifalandi. Chop etish sifati uchun bosmaxona javobgar.</p> <p>Bosishga ruxsat etildi 28.06.2021 Bosmaxonaga topshirish vaqti 30.06.2021</p> <p>Qog'oz bichimi: 60x84. 1/8 Tezkor bosma usulda bosildi. Shartli bosma tabog'i – 20,6 Adadi – 100 nusxa Buyurtma № 230 Bahosi kelishilgan narxda.</p> <p>"Sadridin Salim Buxoriy" MCHJ bosmaxonasida chop etildi. Bosmaxona marzili: Buxoro shahri M.Iqbol ko'chasi 11-uy.</p>
--	---	--